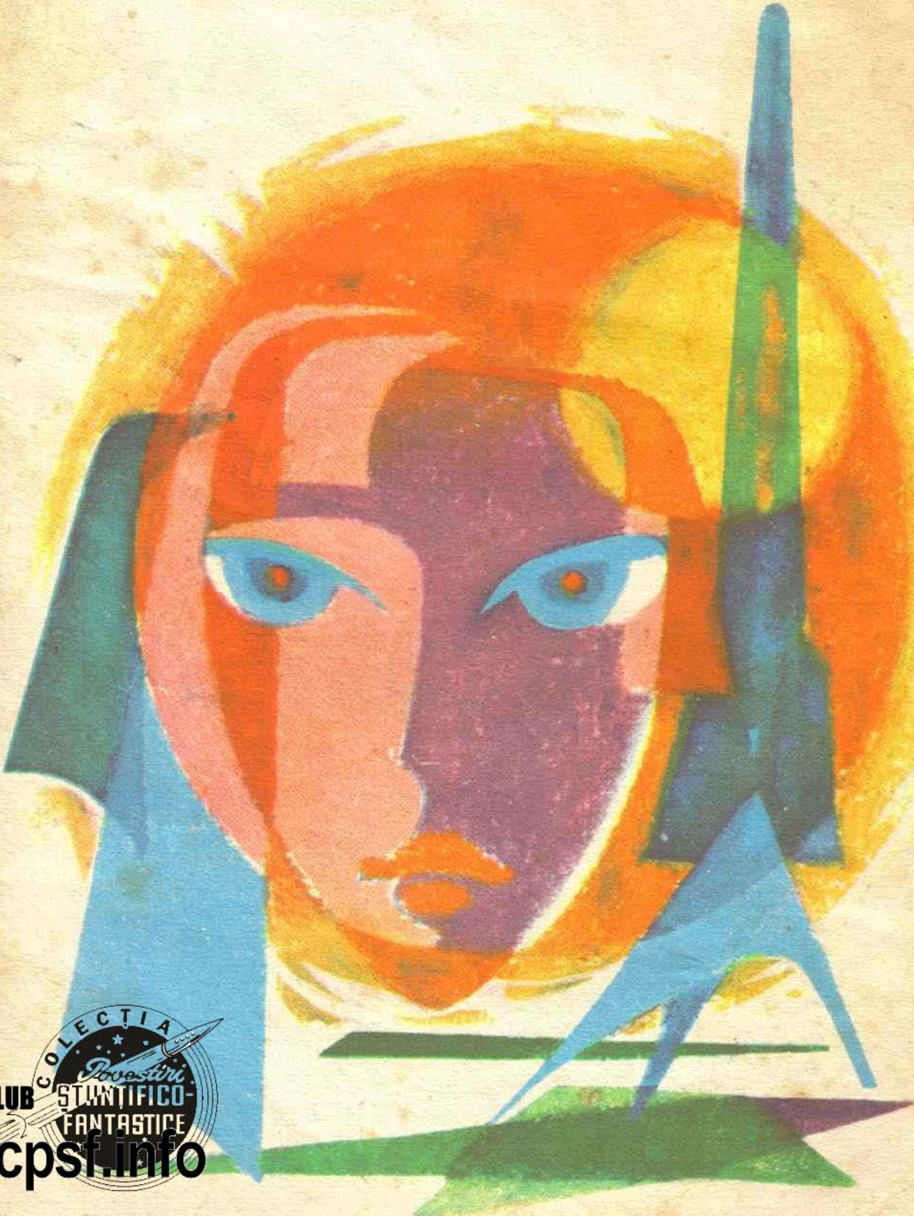
COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

278

ROMULUS BĂRBULESCU — GEORGE ANANIA

fîntînile

HORIA ARAMĂ

pălăria de pai

MIRCEA OPRIŢĂ

mic eseu pentru 1966

278

Colecția
„POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XII
15 iunie 1966

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: VICTOR WEGEMANN
Prezentarea grafică: CORNEL DANELIUC

fîntînile

ROMULUS BĂRBULESCU
GEORGE ANANIA

— Nu cred! repetă Scepticul, trăgîndu-se de ureche.

— M-am obişnuit cu neîncrederea ta, răspunse Prudentul. Dar au trecut patru ceasuri.

— Neconcludent. În cuşca noastră astrală timpul n-are importanţă. Aici stă pe loc.

— Mai bine să începem cercetările decît să moţăim pe sofa, ca tine.

— Imprudent de prudent eşti, Prudentule! Aşteaptă să ne revenim după zbor! Ia pildă de la Taciturn. E la o nouă porţie de arahide.

— Mda! confirmă pasiv Taciturnul.

— Primul cuvînt pe care-l rosteşte! făcu solemn Scepticul.

— Se poate! mormăi mîncătorul de alune. Meditez.

— La ce? întrebă Prudentul şi clipi repede. Eu nu înţeleg nimic.

— Întreabă-l pe Visător. I-auzi cum fredonează. Pesemne că viziunile lui au devenit muzicale. În postura ta de babă cicălitoare nu rişti nimic readucîndu-l printre noi, dragă Prudentule!

— Mulţumesc!

Prudentul străbătu cabina pînă la al patrulea membru din echipaj:

— Ascultă, Visătorule, am vrea o ipoteză. Melodioasa ta bombăneală nu e ce ne trebuie.

— Solfegii psihice, mio caro*! Dar e inutil să insişti. Mă aflu într-o stare exagerat contemplativă. Încerc să văd dincolo de imaginile ecranului.*

— Dincolo? Nu-ţi ajunge peisajul ăsta stîncos? Speri, cu un catren liric, să anini pietroaiele? Sînt sterpe, prea sterpe ca să-ţi poată răspunde.

— Aşa! făcu Visătorul. Bun! Am uitat de mesajul lui Ad!

— Ah, mesajul? se trase iar Scepticul de ureche. Poftim! Sîntem aici ca să-l verificăm. Iar planeta e pustie şi banală.

Ad bănuia — oameni. Noi vedem — pietre. Nu atmosferă, nu apă, nu plante. Şi tu îi dai zor : mesajul.

— Domol ! clipi Prudentul. Eşti sigur ?

— Mă ofer să recapitulez ! spuse Visătorul. Deci acum trei ani, un cosmonaut, Ad, trecea cu nava la un parsec de planeta asta, zburînd cu viteza luminii.

— Şi un meteorit a perforat blindajul ! se strîmbă Scepticul. Şi Ad a ieşit să-l lipească. Şi i-a venit un fel de ameţeală. Şi a avut senzaţia unei căderi. Uf !

— După care ne-a adresat un mesaj. Ce transmitea el ? Vă amintiţi ? „Lucram ancorat de rachetă. În jur, Universul obişnuit, de toate zilele. Dar deodată în mine se clătină ceva. Simţii că mă scufund, ca într-o fîntînă fără capăt, fiindcă nu-mi mai puteam depărta mîinile de trup şi mi se făcuse pe neaşteptate frig. Senzaţia căderii era atît de puternică, încît privii speriat astronava, aşteptîndu-mă s-o văd cum rămîne în urmă, deasupra capului meu. Dar ea nu s-a dezlipit de lîngă mine. Întors la bord, m-am supus examenului de rigoare, însă medicii-roboţi mi-au confirmat sănătatea. Totuşi aparatele înregistraseră un flux de energie, venind dinspre o planetă. Regret mult că programul de zbor nu-mi îngăduie o escală pe planeta aceea. Voi sînteţi în drum spre Pămînt ; faceţi un ocol şi cercetaţi-o ! Acolo sînt oameni. Mesajul lor s-a adresat conştiinţei mele, psihicului meu. Căutaţi-i !"

— Şi mai ales găsiţi-i ! spuse sarcastic Scepticul. Dacă aveţi unde. Oamenii lui Ad sînt simple năluci. E clar.

— Nu, pentru mine nu-i clar. Eu cred în visul lui Ad.

— Ce putea replica un visător ca tine ? Atunci cum îţi explici că nevăzuţii n-au acţionat şi asupra noastră ? Doar ar fi trebuit să ne legene cu senzaţii ameţitoare, nu ? Paradoxal, însă nici unul dintre noi n-a... căzut în fîntînă !

— Pentru că nici unul n-am scos nasul din navă ! constată domol Taciturnul.

— Ai dreptate ! Şi totuşi...

— Măi, oameni buni ! interveni Prudentul. Hai să cercetăm ! Poate sub scoarţă se ascund nevăzuţii. Tu ce zici, Taciturnule ?

— De acord ! strecură acesta, între două ronţăituri.

Se făcu tăcere.

— Fie ! abandonă Scepticul. Trimiteţi-l pe „Pip", sonda-cîrtiţă. Dar susţin încă o dată : aici nu există nimic. Toate maşinile de la bord au dat acelaşi răspuns : zero !

— Eu îl chem pe „Pip". Faceţi prea multă gălăgie.

— Tăcut, tăcut, dar cînd e vorba de treabă ne-o ia înainte, îl lăudă Visătorul.

Difuzoarele începură să piuie ca puii de găină.

— „Pip“ a ajuns la 800 de metri, anunţă Prudentul, clipind. Oare nu-i prea adîncă fîntîna?

— Te sperie profunzimea? insinuă Visătorul.

— Nu. Eventualul eşec.

— Întoarce-l pe „Pip“ la suprafaţă. De ce să nu rămînem la suprafaţă? E mai frumos. Nu cere efort.

— Lăsaţi poezia! interveni Scepticul. E ora cînd trebuie să ştim.

— Ia vezi, Taciturnule! Robotul a amuţit.

— Şi pentru vecie. Adio, „Pip“! Mă duc după alune.

— Chiar nu mai poate fi salvat? se miră Visătorul.

— Mofturi! zise Prudentul. Era fatal să se strice la adîncimea aceea.

— Alt robot, altul, pînă vom afla! strigă Visătorul.

După o oră, al doilea robot reveni la bord.

— În sfîrşit, ăsta-i teafăr! bombăni Prudentul. Ascultăm, Roby!

— Am cercetat întreaga planetă. Nici urmă de viaţă.

— Ei, şi-acum gata! îşi smuci Scepticul urechea hotărît. E timpul să plecăm. Ex nihilo nihil.

— Ba nu, ba nu! sări Visătorul. Mintea caută dincolo de palpabil. Şi dacă el nu ne mai oferă drumuri, mintea deschide singură poarta cunoaşterii.

— Teorii! Fleacuri! ripostă celălalt. Întotdeauna ai fost aşa!

— Să vedem! Să mai căutăm! ceru Prudentul.

— Desigur, ironiză Scepticul. Încă un an, încă doi, nu?

— Hm! se auzi din ungherul unde Taciturnul mînca arahide.

— Bine. Eu am ieşit, hotărî Visătorul.

— Unde? întrebă bănuitor Prudentul.

— Afară.

— Nu. Consider că nu e cazul. S-ar putea...

— Mă plictiseşti. N-a spus robotul că nu-i nimic? Şi nu l-aţi crezut?

— Atunci?

— Eu sînt om, nu robot. Eu voi găsi!

— Ha, ha! bătu în masă Scepticul. Dumnealui va găsi! Cu ochii dumnealui imperfecţi. Cu auzul limitat. Cu mîinile blindate de mănuşi. Succes, succes, prietene!

— Nu poţi înţelege. Eu am suflet, auzi? Eu visez. Eu simt. Tu şi Roby...

— Ia, te rog!
Ronțăitul alunelor încetă o clipă:
— Ai grijă!
— Tocmai! spuse Prudentul, agățîndu-se îngrijorat de cuvinte. Nu crezi că riscul...
— Nu cred. Salutare!
— Nu uita să ne scrii! zîmbi bonom Scepticul.
Visătorul ridică din umeri și Scepticul ridică din umeri, apoi primul ieși întîi din cabină, pe urmă din rachetă.
— Cum e? apelă Taciturnul la microfon.
— Nimic deocamdată. Pietre seci. Și le bate soarele.
— Senzațional! aplaudă Scepticul.
— Stai! Țineți-mă! Cad! strigă Visătorul și se văzu cum apucă stîncile, crispîndu-se de ele.
— Cum cazi?
— E o fîntînă! O fîntînă adîncă și cad și nu văd apa, prieteni!
— Rezultatele visului! se ciupi Scepticul de ureche, triumfător.
— Fără capăt fîntîna, fără fund! Cît se poate cădea într-o fîntînă?
— Dar nu cade! mormăi Taciturnul. E pe stînci.
— Nici Ad nu căzuse! își aminti neliniștit Prudentul.
— Ad! Un nebun aruncă o piatră! sări arțăgos Scepticul. Și Visătorul atît aștepta.
— Ești crud, dădu din cap Taciturnul.
— Așa crud, cînd nu ne convine adevărul, e crud. Bravo!
— Visătorule, revino-ți în fire! Prieteni, ce-i de făcut? se agita Prudentul.
— Mă duc la el.
— Nu, Taciturnule! Un robot. Cel de adineauri. El a mai fost, el știe. Hai, Roby, fugi repede! Mai cazi?
— Tăcere! șopti Visătorul. Am închis ochii și văd. Văd, văd! Înțelegeți? Și tu, Scepticule? E lumea! Văd lumea, lumea lor, lumea noastră...
— El are vederea mai ageră decît noi, începu să se liniștească Prudentul. El vede departe, viața lui e în ochii lui.
— Ești culmea! se necăji Scepticul.
— Aici sînt oameni, spuse Visătorul.
— Ca noi? întrebă cu interes Taciturnul.
— Parcă știu să spun? Îi poți vedea numai cu pleoapele închise după ce-ai căzut în fîntînă. Aparatele noastre, lumina noastră sînt oarbe. Dar ei există, așa ca noi și ca stelele.
— Nu cred...
— Cu atît mai mult cu cît nu crezi.

— Roby! Mă auzi? Adu-l înapoi! Se va trezi el, vă asigur!

— Să plec, prieteni? întrebă timid Visătorul. Îmi faceți semne să plec?

— Haide, omule! spuse robotul și-l luă de mînă.

— Cum ai ajuns în fîntîna mea, Roby? Și cum ieșim? Mai vreau să rămîn, tu nu pricepi asta. Deși ei mă alungă... Vai, dar florile? Dar oglinda mării? Pentru ce să le las?

— Care flori, omule? Aici e doar piatră.

— Cum nici fîntîna?

— Nici fîntîna.

— Așa-i, tu ești robot! De aceea nu vezi. Ești robot... Bine, mergem!

— Pregătiți mașinile medicale! spuse Scepticul.

— Da, da! aprobă Prudentul, grăbit să execute porunca.

— Încet, omule! mormăi robotul. De ce ții ochii închiși?

— Trecerea la lumină e dureroasă! răspunse Visătorul. De-aceea.

— Condu-l în sala de operații, Roby!

— Să aibă ceva? întrebă Taciturnul.

— E nebun. E acolo un lucru care te duce la nebunie. O să-i treacă imediat. Ah, ce-am să rîd!

— Dar dacă, într-adevăr...

— Fleacuri! Invizibilii nu există! Ce spun aparatele, Prudentule?

— De necrezut! veni derutat răspunsul. Stare absolut normală.

— V-ați convins? Totul a fost o iluzie. O simplă iluzie, ca și la Ad. Ce-nseamnă aiureala asta, Visătorule?

— Am văzut... Lumea lor, ca a noastră. Doar din altă substanță, din cu totul altă substanță. Numai că eu am văzut, și acum știu. Visătorul deschise ochii încet, se încruntă puțin și se ridică de pe masă.

— Asta-i! zise el, încrucișîndu-și mîinile.

— Să ni se arate, atunci!

— Cred că racheta e pentru ei impenetrabilă.

— Și ce, va trebui să ieșim cu toții?

— N... nu! bătu în retragere Prudentul.

— Nu vă sfătuiesc! i se alătură Visătorul.

— De ce? Recunoști că ne-ai înșelat? se înfipse Scepticul în fața lui. Visătorul întinse mîinile, îl dădu la o parte și porni nesigur spre cabina centrală. În drum se lovi de scaunul Prudentului; fu cît pe-aci să cadă.

— Le-mprăștiați peste tot! bombăni el nervos.

După care, ajuns lîngă ecran, se așeză în fotoliu.

— Răspunde, imaginaţie dezlănţuită! Ce să credem? insistă Scepticul.

— El nu ne-nşală! zise Taciturnul. Visurile mari sînt mereu adevărate. Eu am să ies, ca să vă dovedesc.

— Prietene, nu! Am orbit! îl opri Visătorul.

— Cum?

— Prin ochii mei nu mai trece lumina noastră. Şi nici a lor. E întuneric.

Prudentului i se tăie răsuflarea.

— Groaznic! Şi doar ţi-am spus, vă amintiţi că i-am spus! îşi frînse el mîinile.

— Cea mai bună dovadă că nu m-am înşelat! constată, acum calm, Visătorul.

— Eşti absurd! Iartă-mă, zise Scepticul. Te-ai înşelat. Oamenii nu te puteau schilodi, tocmai fiindcă sînt oameni. Ai orbit din pricina unei forţe naturale. Asta înseamnă o dată mai mult că invizibilii sînt năluciri; altfel te-ar fi protejat.

— Scepticule, dar el... pretinde că i-a văzut, îl întrerupse înfiorat Prudentul.

— Eu nu cred.

— Asta nu-i argument, remarcă Taciturnul.

— Ai tu un altul, mai valabil?

— Da. Verificarea. Am să mă duc chiar în locul unde a stat Visătorul. Fapta urmează visului şi, dacă a greşit, îl îndreaptă.

— Ajunge cît am aflat. E suficient. Să nu păţeşti ca el! îl întrerupse Prudentul.

— Vrei să mă împiedici?

— Te avertizez. Dacă m-ar fi ascultat, şi Visătorul scăpa.

— Aş fi rămas nefericit tot restul vieţii, interveni acesta.

— Gata, plec.

— Ia măcar robotul, îl sfătui rece Scepticul. Să aibă cine te conduce înapoi.

— Îţi voi aduce dovada, răspunse Taciturnul. Curaj, Visătorule! Am să le cer ochii tăi înapoi. Poate-am să orbesc şi eu, dar am să-i văd. Va fi de ajuns ca să probez adevărul tău şi-al lui Ad. Să nu vă atingeţi de arahide că aveţi de-a face cu mine. La revedere!

— Cel mai lung discurs al lui, şopti duios Visătorul.

— Nu te duce, nu te duce! se tîngui Prudentul. Aţi uitat glasul raţiunii?

Apoi clipi repede şi-şi aprinse o ţigară. O singură dată mai fumase, în tinereţe, cînd era ameninţat să piară în văpăile perfidului Algol, unde nimerise din neglijenţă.

— Degeaba! mormăi Scepticul. E deja afară.

— Vorbeşte, prietene! Îl vezi şi tu? Există?

— Cad... Fîntîna. Adîncă fîntînă! Mie nu mi-a fost frică niciodată.

— Şi cum... Ce simţi acuma, cînd nu mai poţi vedea? întrebă Prudentul cu fereală pe orb.

— Are timp să se gîndească la greşeli! interveni Scepticul, frecîndu-şi din nou urechea.

— Ce să simt? Parcă aş dormi. Ochii mi-au rămas agăţaţi de Constelaţia Lebăda. Şi trec în zbor peste lume, şi povestesc despre oamenii lui Ad. Şi ce dacă nu se mai întorc la mine, cînd în inima mea freamătă Universul?

— Poezie livrescă! Asta te pierde. Rămîi cu picioarele pe pămînt, băiete! bombăni agasat Scepticul.

— Nu mai înţeleg nimic! se văită Prudentul, luîndu-se cu mîinile de cap. Începu să tuşească — se înecase cu fumul.

— Tăceţi! Îi aud, spuse deodată Taciturnul. Aud valuri şi foşnete de iarbă. Şi parcă paşii lor pe lîngă mine. Se leagănă florile, Visătorule, şi unduie marea. Halucinant!

— Iată cuvîntul! Urechea Scepticului semăna acum cu o pînză cutremurată de furtună. Halucinaţi amîndoi. Şi mai vreţi să vă credem.

— Ce dacă nu mai am ochi! triumfă Visătorul. E acolo, acasă, o fată. Ştiţi, începusem să cioplesc o statuie. O continuă ea. Cu ochii ei negri, imenşi, ca ai oamenilor nevăzuţi. Visul nu se împiedică niciodată.

— Hotărît, eu nu mai am ce căuta aici, se ridică Prudentul de pe scaun. Nebunia voastră e absurdă. Zadarnic vă mai dau sfaturi.

— Un singur lucru ne rămîne: să plecăm de-aici! conchise Scepticul.

— Exact asta vream să spun şi eu! îşi frecă palmele fumătorul.

— Nu credeţi. Şi vă e frică, spuse orbul încet şi trist.

— Am terminat! i-o reteză Scepticul. Roby, vino cu Taciturnul!

— Haide, omule! îi zise acestuia robotul şi-l luă de mînă.

— Unde mă duci? Aici e muzică. Muzica vîntului, a paşilor... Auzi?

— Care muzică, omule? Aici e doar piatră.

— Tu nu auzi. Tu eşti robot. Eşti robot... Bine, mergem.

— În fine, plecăm! Prudentul îşi zvîrli ca un scamator chiştocul; se bucura grozav.

— Va să zică, nu credeţi? repetă şi mai posomorît Visătorul.

— Nu! răspunse în ciudă Scepticul.

— Du-te afară atunci! strigă Visătorul, tremurînd de enervare. Du-te afară, doar nu eşti fricos! Du-te! Ai să te convingi odată pentru totdeauna!

— Da. E o soluţie, conveni Scepticul, uitînd brusc de propunerea lui anterioară.

— Cum? făcu îngrozit Prudentul. Iarăşi?

— Ai venit, Roby? Ia zi, Taciturnule, nu te-ai înşelat?

— Vorbeşti inutil. Acum sînt surd.

— Surd!?

— Vă ghicesc după mişcarea buzelor. Am surzit. E preţul cunoaşterii.

— Scepticule, ce-nseamnă toate astea? întrebă palid Prudentul. Răspunde! Doar noi doi sîntem întregi, doar pe noi încă nu ne-au atins nebunia şi infirmitatea.

— Uite, vezi?... răspunse încet Scepticul. Dacă el e surd, s-ar părea că invizibilii există... Nu te bucura, Visătorule! Nu sînt convins. Emit doar o ipoteză.

— Atunci e cazul să plecăm cu adevărat! decise Prudentul. Schilodirea celor doi e un avertisment serios. Prezenţa noastră aici nu-i pe placul nălucilor. Ei doresc să plecăm, să dispărem.

— De ce? interveni categoric Visătorul. Fiindcă vrei tu? Ei ni s-au arătat. Au luat legătura cu noi.

— Tocmai! făcu Scepticul. L-au surzit pe Taciturn, fiindcă avea cel mai fin auz. Operaţia s-a produs într-o secundă. Înseamnă că nevăzuţii cunosc perfect structura noastră anatomică, pot interveni asupra ei, modificînd-o. Cum au ajuns la această cunoaştere?

— Cercetîndu-l pe Ad acum trei ani.

— De la un parsec depărtare? Aberaţii! se împotrivi Prudentul.

— Ba nu. Asta denotă că ne sînt superiori în civilizaţie. Implicit, că nu ne vor răul. Iar voi n-aveţi încredere într-înşii! argumentă orbul.

— Nu e exclus să ai dreptate. Tu ai orbit, dar i-ai putut vedea. Taciturnul e surd, dar i-a auzit. Ceva îmi scapă însă în comportarea lor. S-au adresat organelor voastre celor mai bine dezvoltate. Apoi le-au scos din funcţie.

— Ori nu le-au mai putut repune în funcţie! zise Prudentul. Deci, oricum, contactul cu ei ne dăunează. Să ne întoarcem, prieteni. Să cerem ajutor Pămîntului.

— N-ai încredere în invizibili, repetă uimit Visătorul.

— Nu putem pleca nelămuriţi, îşi tortură Scepticul ure-

chea. Am admis, ipotetic, că ei există. Dar trebuie să verific. Deocamdată nu cred.

— Nu-i vine să creadă? întrebă şovăielnic Taciturnul. Să se ducă şi el.

— Ar trebui să aflu. Altfel..

— Opreşte! strigă din toate puterile Prudentul. Ne ajunge cît ştim. Tot ce-i mult nu-i bun. Te laşi convins? De cine? De ce? Şi eu?

— Bietul om! zise orbul.

— Muzica, muzica aceea... îşi aminti surdul. Cîtă dreptate aveai, Visătorule!

— Ce face Scepticul, Prudentule? întrebă orbul.

— A ieşit.

— Pariez, zise Taciturnul, că şi el îşi va pierde cel mai dezvoltat simţ: cel tactil. Scepticul întîi pipăie şi-apoi crede.

— Da, surîse orbul. Va simţi atingerile necunoscuţilor.

— Ascultă, Visătorule! interveni Prudentul. Cu ce greşesc eu? Explicaţi-mi! Prudenţa e doar mama înţelepciunii.

— Depinde de înţelepciune.

— Cad în fîntînă! se auzi glasul Scepticului.

— Cum asta? spuse ironic Visătorul. Şi crezi cu adevărat?

— Nu cred. Sînt pe pietre. Dar cad. Şi chiar în fîntînă. De ce m-o fi durînd urechea? Absurd! Iar acum simt.

— Exact cum prevăzusem, constată mulţumit orbul. Ce simţi?

— Vîntul. Îmi zburleşte părul. E răcoros. Aberaţie! În costum nu e vînt. Miroase a fîn proaspăt. O mînă îmi mîngîie tîmplele. Ce mînă, m-am prostit? A cui mînă? Pot să jur că e o femeie. Şi de unde iarbă sub mine, că adineauri pietrele mă înghioldeau în coaste? Iarbă? Catifea nu alta. Iar aici e o ureche, e un chip. Îl simt cu degetele, deşi am apucat un pietroi. Vrăjitorie! Totuşi, cum să nu crezi? Ajutor! Roby, ajută-mă!

— Haide, omule!

— S-a isprăvit. Nu mai am simţ tactil.

— Să te iau în spate?

— Da. Repede! Oh, pămîntul vine peste noi! Ba nu, cerul! Stîncile!

— Închide ochii, Scepticule! îl sfătui orbul. Te linişteşte.

— Teribilă ameţeală!

— Şi-a pierdut simţul tactil, constată Prudentul, parcă neconvins. Se încleştă apoi de scaun, privind repede în jur, şi tuşi îndelung, chinuit.

— Ei sînt aici, sînt aici! spuse pe neaşteptate surdul.

— Ce sens au astea? se întrebă Visătorul. La ce bun să rămînem infirmi? Organismul nostru pare întreg, dar nu e. Hm! Taciturnule, tu ronţăi arahide?

— El.

— Ştiu eu că acum se gîndeşte! Ştiu! Şi tu, ce te plimbi, Prudentule? Pari neliniştit.

— Roby, încet! se făcu Prudentul că n-aude. Să nu-l loveşti! Ţi-e rău, Scepticule?

— E pur si muove! *replică acesta, răsturnîndu-se în pat. N-aş fi crezut în ruptul capului.*

— Mda! Mi se pare... mă auziţi, prieteni? Mi se pare că e rîndul Prudentului.

Fumătorul scoase, tremurînd, o nouă ţigară. A rămas întreg, dar singur. Şi totuşi trebuie să iasă şi el. Nu i se va întîmpla ceva mai rău decît celorlalţi. Are să-i vadă şi pe necunoscuţi. Lumea acestora e fascinantă. Dar lui îi e teamă. Îi e teamă, fiindcă străinii nu pot repara infirmităţile — pesemne nu se pricep. Iar riscul de dragul riscului e fără sens. Cine o să conducă racheta pe drumul întoarcerii?

Frica-i tot mai puternică. „Nu vă cunosc. Nu ştiu unde se opresc puterile voastre. Teama mea e justificată, omenească!“

— De ce taci, Prudentule? mormăi surdul.

— Plec şi eu. Trebuie să-mi părăsesc prudenţa. De dragul vostru o fac. Ca să fiu egal cu voi şi în nenorocire.

— Nu te obligă nimeni! răspunse într-o doară orbul.

Însă Prudentul nu se mai afla în cabină. El ajunsese afară, încordat, cu presimţirea unei catastrofe. La început nu simţi nimic. Dar nici după aceea. Privi uimit în jur. Ascultă. Îşi pipăi scafandrul. Totul era normal, ca în interiorul astronavei.

— Credeţi că racheta e pentru ei impenetrabilă? întrebă în acea clipă Scepticul, uitînd că Taciturnul nu aude.

— Acuma nu! replică Visătorul. Mi-am schimbat părerea. Nu ne pot însă obliga să luăm legătura cu ei. Faptul că ieşim, lăsîndu-i să acţioneze asupra noastră, înseamnă că ne oferim, conştienţi de risc.

— Aşadar, ştiu că intervenţiile lor ne aduc infirmitatea?

— Da. Ei ştiu totul. Ei ne-au chemat, ei ne aşteptau. Ei s-au pregătit pentru întîlnire.

„Nu ajunge să ieşi! înţelese brusc Prudentul. Trebuie să şi vrei întîlnirea. Eu n-am vrut-o — ei mă ocolesc“. Din fundul inimii răbufni atunci în el o tristeţe obositoare, învăluindu-l cu tăceri cenuşii, cu stîncile fără glas de sub rachetă.

— Nu e adevărat! zise revenind în cabină.

— De ce?

— Pentru că nu i-am văzut, nu i-am auzit, nu m-au mîngîiat. Vă înşelaţi în mod cert.

— Eşti sigur?

— Ce spune? se interesă nedumerit Taciturnul.

— E o greşeală, e precis o greşeală! se auzi dinspre pat.

— Cum, Scepticule, dar îţi confirm presupunerile dinainte. Ai dovada, sînt întreg, cu mîinile, cu ochii, cu urechile mele! Tu ce vrei?

— Eu vreau să existe. Eu i-am simţit. Şi orbul, şi surdul. Tu eşti întreg, dar singur.

— Nu vă amăgiţi. Pornesc motoarele navei. Pregătiţi-vă!

— Aş crede mai degrabă că nu existăm noi...

— Vine cineva! strigă surdul, sărind în picioare. Aud bine, sînt paşi. Ca aceia de afară.

— Nebunie! clipi înfricoşat Prudentul.

— Miroase a fîn, declară cu ochi strălucitori Scepticul.

— S-a făcut lumină! şopti orbul, înfiorîndu-se. Intră un om prin uşa închisă. O, dar e EA! Fata din fîntînă! Bun venit, fată din fîntînă! Credeam că nu te mai văd. Buzele i se mişcă. Ce întreabă, Taciturnule?

— Aud, aud! Întreabă dacă nu ne sperie infirmitatea, repetă surdul, care-şi legăna capul, parcă în ritmul unei muzici. Dar ce e asta, infirmitate?

— Îl mîngîie pe Sceptic! anunţă vesel orbul.

— Mîna de femeie de-afară... Ce linişte...

— Să nu ne supărăm că ne-au răpit temporar simţurile! murmură Taciturnul. Dar altfel nu puteau, pentru că substanţa din care sînt ei alcătuiţi e cu totul diferită de a noastră şi nu poate fi pusă în evidenţă decît prin acţiuni asupra creierului şi psihicului nostru. I-au cercetat pe Ad şi pe „Pip".

— Cît de frumoasă-i fata din fîntînă!

— La primul contact cu dînşii, pămîntenii au senzaţia căderii. Ei ne-au deconectat ochii, urechile, simţul tactil, spre a elibera scoarţa de senzaţiile acestor organe. Atunci n-am mai perceput realitatea lumii noastre. Dar prin canalele astfel deschise ne-au trimis impulsuri cerebrale, cu imaginile lumii lor. Aceste imagini nu s-au mai suprapus pe ale noastre, cum s-ar fi întîmplat dacă ne lăsau simţurile întregi.

— Şi e singurul mod de a-i simţi? întrebă cu interes Scepticul.

— Nu. Să construim aparate la sistemul lor de referinţă. Aparate sensibile la substanţa lor, care pentru noi pare penetrabilă.

— Bine, dar planeta? zise nedumerit Scepticul. Planeta e din materie de-a noastră.

— Pe ea a fost adusă cîndva substanţa lor. Nu intră în nici un fel de reacţii cu planeta, care serveşte doar ca suport.

Deocamdată — atît. Restul, la întrevederea viitoare. Cum ai spus, fată din fîntînă? A! Să-l menajăm pe Prudent. E bolnav de neîncredere și de teamă. Să nu le vorbim pămîntenilor despre ce i s-a întîmplat.

— De ce nu mă mai mîngîie?

— Chiar vrei să pleci? strigă Visătorul.

— Da, trebuie să plece. Ne-a obosit prea mult, și nu e bine, tălmăci surdul. Tot ca să ne cruțe au acționat pe rînd asupra simțurilor noastre, alegîndu-le pe cele mai dezvoltate la fiecare. Ne cheamă stăruitor să revenim.

— Adio, fată din fîntînă!

— Ba nu! zise Visătorul. La revedere! Ah, ochii! O explozie de lumină solară! Văd! Văd din nou!

— De ce țipi așa? tresări Taciturnul. Mă asurzești.

— Deci pot și eu pipăi! deduse satisfăcut Scepticul. Oho! Bine e cînd stau pereții la locul lor! Prudentule, pornește tu racheta, vrei?

— E cumplit că nu înțeleg! rosti obsedat Prudentul. Aș vrea să îndrept ceva și nu înțeleg de ce nu se mai poate. N-are să se mai poată niciciînd...

...Și racheta veni pe Pămînt, aducînd rezultatul experienței. Nu știm numele rachetei, nici dacă în ea au fost patru cosmonauți sau numai unul. Dar se obișnuiește să se creadă că au fost patru, și asta pentru că, spune legenda, ultimul dintre ei, cel care prea tîrziu își părăsise prudența, odată întors acasă s-a apucat de o stranie îndeletnicire: săpa fîntîni. Pămîntenii n-au înțeles niciodată la ce-i folosesc fîntînile. Omul spunea însă mereu că el caută ceva; și căuta cu adevărat, pînă cînd ajungea la apă. Iar atunci apa fîntînii îi oglindea, inaccesibil, cerul; întotdeauna cerul — dovadă a faptului că ne plătim greșelile chiar dacă sîntem învingători.

pălăria de pai

HORIA ARAMĂ

De cîte ori îi întîlnesc, pe terasa unei cafenele, în casa unuia dintre ei, prietenii îmi cer să le istorisesc — pentru a cîta oară? — neobişnuita mea aventură. Unii se mulţumesc, în ultima vreme, să mă asculte privind în altă parte, cu un soi de jenă, pentru că repetiţia a ajuns să-i obosească şi nu vor s-o arate. Ei ştiu însă că pe mine, dimpotrivă, ocaziile în care retrăiesc ziua aceea mă vitalizează, deşi pe o cale dureroasă. În spatele meu, desigur, ei mă compătimesc, poate că unii se şi amuză, dar au decenţa să n-o facă deschis. Nu pentru că s-ar teme de represalii. Sînt un om blajin. Dar ceva îi opreşte să ia în derîdere obiectul reveriilor mele.

Poate că lucrurile n-ar fi stat aşa dacă protagonistul întîmplării n-aş fi fost eu. Sînt prototipul omului care nu-şi depăşeşte semenii, care nu-i tentat să forţeze tainele naturii şi hotarele realităţii. Lumea aceasta mi-a ajuns întotdeauna, eram perfect mulţumit cu partea ce-mi fusese dat să cunosc din ea şi nu consideram că am să trec vreodată graniţele stabile ale unei existenţe constituite.

Surîd cînd îmi amintesc încăpăţînarea cu care colegele de facultate încercau să-mi zdruncine echilibrul, mizînd pe rezervele de romantism pe care erau sigure că le ascund. Rămîneau neconsolate la gîndul că unul dintre băieţii care le înconjoară nu răspunde la apel, în nici un caz nu o face în felul gălăgios în care se obişnuieşte. Li se părea, probabil, că abuzez de orgoliu, că sfidez, că, oricum, joc teatru. Cîteodată naturaleţea pare îngrozitor de artificială. De aceea, se preocupau de convertirea mea la entuziasmul juvenil, la modul de exprimare exaltat, singurul care le părea propriu. Eram oaia rătăcită, cea mai preţioasă pentru mîndria lor, cea de dragul căreia bunele mele colege ajungeau să neglijeze întinse domenii legitime ale puterii lor.

Neverosimilul care durează sfîrşeşte uneori prin a se consacra, aşa încît pe nimeni nu a mai mirat burlăcia mea, prelungită peste aşteptări. Majoritatea promoţiei noastre s-a împrăştiat, multe relaţii au încetat, în locul lor statornicindu-se altele, mai conforme cu predispoziţiile mele. Timpul mi-a dezvăluit multe, între altele posibilitatea dragostei fără punere în scenă, a legăturii sufleteşti în care moda şi „spiritul secolului" nu au nici un cuvînt.

Eram totuşi, după cîţiva ani de viaţă independentă, un singuratic, atît cît poţi fi în veacul comunicării. Departe de a dori să atrag atenţia printr-o solitudine fotogenică, ieşeam în lume atît cît se cerea, nu-mi neglijam prietenii şi nici spectacolele. Aveam grijă, din contra, să arborez prin cîte un mic amănunt, cel mai adesea vestimentar, optimismul stării mele de spirit.

Astfel am ajuns în posesia celor mai noi descoperiri — nu rareori arheologice totuşi — ale modei, cum ar fi bastonaşul de trestie şi pipa. Mai bine m-am înţeles numai cu pălăria de pai pe care vîntul capricios al modei mi-a aşezat-o într-o bună zi pe creştetul capului. În curentul general, în faţa coloanelor nesfîrşite de canotiere aurii care defilau pe toate bulevardele, ar fi fost de-a dreptul indecent şi extravagant să apari cu altceva.

O purtam şi în ziua cînd s-a consumat marea aventură a vieţii mele.

Încă de dimineaţă începuse arşiţa. Eram preocupat. Mă aştepta un drum lung, peste două sute de kilometri. Plecasem fără a-mi lua gustarea, drept care am oprit la primul bufet pentru automobilişti, sub copertina căruia am intrat cu maşină cu tot. Ar fi trebuit să mănînc la volan, dar nu-mi place, mi se pare neeuropean, încît am coborît, cu pălăria de pai pe ceafă, şi m-am aşezat la ultima masă liberă. Lîngă mine a luat loc, cîteva clipe mai tîrziu, o femeie brunetă. Mi-am scos pălăria şi, fără să mă ridic, am pus-o în cuierul supraîncărcat din spatele meu. Bruneta surîse expeditiv. Era multă lume. În apropiere, o masă gălăgioasă îmi obosea urechile. Muzica răcnea în difuzor. Zgomotele se interferau, mirosul uşor de benzină dădea locului un neplăcut aer de improvizaţie sportivă. Am mîncat cît mai repede, mi-am luat pălăria şi am plecat, după ce m-am înclinat în faţa comesenei cu care nu schimbasem un cuvînt.

Un minut mai tîrziu goneam pe limba cenuşie a şoselei, din nou cu pălăria pe ceafă. Mă simţeam bine. Peisajul era perfect monoton, ca şi uşorul cîntec al motorului. Ziua avea să fie frumoasă. Prevedeam cîteva plăcute ore de singură-

tate, atît de rare în ritmul existenței noastre Ținta călătoriei era încă departe, nu mă incita la anticipații. Grijile lucrului puteau să aștepte.

În astfel de ocazii mă predau pe mîna amintirilor. Nici de astă dată nu se lăsară rugate. Pe deasupra limpedei privelişti trecură cîteva figuri şi întîmplări. Fiecare dintre noi are asemenea favorite ale memoriei. Nu simțeam în preajma lor decît o căldură familiară, o emoție uşoară, poate chiar mai puțin : un simplu sentiment de proprietate.

În ce moment anume a început ? Nu-mi amintesc. S-a manifestat mai întîi ca o nelinişte, o simplă, o obişnuită nelinişte, însă una precisă, o adevărată presimțire. Inima începu să-mi bată rar, puternic, marcat. Mă apropiam de ceva, făceam contactul cu un centru de interes neaşteptat şi nedefinit. Mi-am schimbat de mai multe ori poziția, mi-am dres vocea, mi-am mutat pălăria de pe ceafă pe frunte şi înapoi, fără rost şi tot mai conştient nemulțumit.

Deodată, din nu ştiu care ungher al conştiinței, apăru ea.

O văzui clar, în plină lumină, cu acea imprecizie specifică imaginii memorate, care însă nu strică acesteia, ci mai ades o flatează. Era o frumusețe sobră, înnobilată de o mare lumină interioară. Trăsăturile regulate i le domina fruntea înaltă, curbată. Croită în suave linii rotunde, avea ceva elin, minus răceala perfecțiunii. Înainte de a face o mişcare, emana un firesc fără margini, ca aceia dintre noi, foarte puțini, care se simt excelent în învelişul lor material. Ochii ei aveau culoarea ceaiului indian.

Surprinzător pentru mine era faptul că, deşi îmi apăruse foarte viu în amintire, nu-mi aduceam de loc aminte s-o fi văzut vreodată. Eram sigur că nici o împrejurare, nici un moment al vieții nu ne aduseseră fată în față. Cu toate acestea, imaginea nu numai că exista, dar era departe de a-mi fi indiferentă. Am observat cu mirare că un călduros sentiment mă leagă de ființa necunoscută. Undeva, într-o altă viață, o iubisem. O iubeam încă, acesta e cuvîntul, dragostea este numele tandreței fără margini care mă anima. Am tras maşina la marginea şoselei, mi-am şters fața de uşoara transpirație pe care mi-o provocase descoperirea şi am pornit să-mi analizez metodic amintirile. Era imposibil să fie altceva decît o imagine uitată, readusă pe primul plan printr-o farsă a întîmplării, fără importanță.

Nu a fost însă putință să clasez undeva, să asociez de ceva înduioşătorul desen al ochilor de culoarea ceaiului indian.

Am pornit mai departe, de astă dată cu totul stăpînit de nelinişte. Pentru un joc al fanteziei totul era prea viu. Desigur, te poţi îndrăgosti de o imagine, dar oare asta era?

Conduceam încruntat, aplecat pe volan, mereu cu pălăria pe ceafă, cu un efort suplimentar de atenţie, pentru ca realitatea ficţiunii ce mă urmărea să nu sfîrşească prin a mă răsturna într-un şanţ.

Frumoasa imaginară nu mă părăsea. Se mişca într-un cadru necunoscut. O vedeam într-o încăpere intimă, cu tapete în stil vechi, în dungi verticale, şi mobile fine. O pendulă antică, în lemn negru, amintind un turn de catedrală, bătea într-un colţ. Mai era un mic dulap de cireş cu perdele subţiri de tul, după care ştiam că se ascund cărţi. Aveam certa senzaţie că aş putea, la nevoie, enumera titlurile. Eram prea speriat ca s-o fac.

Şoseaua se popula din ce în ce. Mă apropiam de un mare oraş. Eram obosit şi mă concentram tot mai greu. Am traversat oraşul cît am putut mai atent. Treceam de ultimele vile. Drumul urca printre zone de verdeaţă. M-am relaxat. Obsesia părea că se estompase. Şi atunci, deodată, am văzut cu limpezime drumul spre ea. Am continuat să gonesc cîteva minute. Apoi am făcut cel mai neverosimil dintre gesturile de care m-aş fi crezut în stare.

Am întors maşina şi am reintrat în oraş. Am străbătut o parte cu totul străină a întinsei localităţi, din care nu cunoşteam decît bulevardele centrale. Cu o mînă sigură am condus printr-un labirint de străzi, convins că ştiu încotro merg şi că, anume, mă apropii de ea. Eram sincer curios. O jumătate din mine privea detaşat şi aştepta cu multă seriozitate cele ce aveau să urmeze.

După încă două cotituri, am ajuns într-o frumoasă alee de vile mici, copleşite de iederă. Le-am privit pe rînd. Îmi erau cunoscute. În faţa uneia am oprit. Am coborît. Cu un mic tremur al mîinilor, am ghicit soneria, ascunsă în grilajul scund şi complicat.

Am tresărit. Ce căutam eu aici, în faţa acestei case fermecătoare, dar necunoscute? Unde avea să mă poarte neînţeleasa pornire de care ascultam? Şi unde eram eu, echilibratul, reticentul, în această împrejurare demenţială?

Un zgomot întrerupse retorismul întrebărilor mele. Uşa de la intrare se deschise şi în pragul ei apărură ochii de ceai indian

M-am descoperit, am îngăimat cîteva sunete, m-am apropiat, dîndu-mi răgazul s-o observ. Era ea, cu toate amănun-

tele știute, cu multe altele în plus, cum ar fi sprîncenele voluntare, mîinile expresive, cu degete lungi, aproape egale. Respira o mirare calmă, o așteptare mai exact.

Eram într-o situație fără ieșire. Se vedea limpede că, la rîndul meu, îi eram necunoscut.

— Iertați-mă, am îngăimat. Trebuie să vă vorbesc cîteva minute. Numai cîteva. Am întins o carte de vizită.

— Intrați, a rostit ea cu ceea ce scriitorii numesc un glas catifelat. Vorbea ca un om care vorbeșe pentru plăcerea lui proprie, fără a se feri de intimitatea tonurilor calde.

Am urmat-o într-un mic salon. Am căutat din ochi pendula-turn, dulapul de cireș. Erau la locul lor, printre alte cîteva, puține la număr, mobile alese.

— Vă ascult, rosti tînăra și se așeză, îndemnîndu-mă cu un gest să fac același lucru.

— Frumos interior, am început. Distins. Ea tăcea. Am arătat dulapul. Mobilă veche. Stil...

— Mai departe? riscă ea o ironie. Era prea evident că bat cîmpii.

— Vă place să citiți mult, am surîs. Trebuia să merg pînă la capăt.

— Dispuneți de informații prețioase.

Unde era căldura tonului ei? Vorbea un frigider.

— Oricum, un Flaubert complet nu se vede în orice casă. Aici aplecă puțin capul, ridicînd o sprînceană. Fața ei avea o plăcută linie ovală, foarte pură. Am rîs: Cuvintele mele vă amintesc „Memoriile unui nebun"? Era fermecător acel Flaubert prea tînăr... Necunoscuta se ridică în picioare.

— Ce doriți?

Iritarea o îmbujorase, îi ridicase nările subțiri. Așteptam să întindă brusc mîna spre a-mi arăta ușa.

— Iertați-mă, am spus. Nu știu cum să ajung la obiectul vizitei mele. O să vă pară ciudat și îndrăzneț. Vă implor să credeți însă că vorbesc serios. Asculta. M-am îndrăgostit de dumneavoastră, am rostit, în sfîrșit, și după asta m-am simțit mult mai bine. Ea surîse amuzată. Vă înțeleg, am spus. Desigur, nu sînt singurul în această situație. Cazul meu e totuși aparte. M-am îndrăgostit de dumneavoastră acum o oră și ceva, cînd v-am văzut pentru prima dată, în mașina mea, pe șoseaua București-Brașov, la cîțiva zeci de kilometri de aici. Am surîs la rîndul meu. Judecînd după sclipirea jucăușă a ochilor ei, părea că se amuză minunat. Am reluat, la fel de bine dispus: Partea cea mai extravagantă a întîmplării o constituie faptul că tot ce v-am spus e adevărat.

— Nu înţeleg, murmură ea din nou ca pentru sine.

— Nici eu şi vă rog să credeţi că nu glumesc. Tot ce v-am relatat este riguros exact. Nu v-am văzut niciodată, nu vă cunosc, nu ştiu nici acum care vă este numele. În urmă cu o oră am avut o viziune a chipului dumneavoastră, iar acum cincisprezece minute — a drumului pînă aici. Cunoşteam pendula în formă de turn, ca şi cărţile din dulapul acesta. Nu-mi rămîne decît să vă întreb : ce vrăji aţi făcut ? Sînt străin de oraş, n-am călcat niciodată în cartierul acesta, n-aveam de gînd să-mi întrerup drumul, sînt grăbit să ajung la o destinaţie care-i încă departe. M-aţi chemat. Iată-mă. Vă ascult.

Ochii de ceai indian se rotunjiră de uimire :

— Dar nu „v-am chemat" ! Deliraţi.

— Tot ce se poate. E un delir de invidiat. Vă cer totuşi explicaţii.

Unde erau bunul simţ, ponderea ori cel puţin elementara mea bună creştere ? Aveam să le regret.

— Nu vă înţeleg. Cred că sînteţi hotărît să faceţi cu orice preţ o impresie proastă. Senzaţionalul nu e pe gustul meu. După cum aţi dovedit că ştiţi, îmi place Flaubert. Asta ar fi trebuit să vă pună pe gînduri.

— Iată-mă şi seducător de profesie ! am rîs.

— Trebuie să recunoaşteţi, rosti puţin înţepat interlocutoarea mea, că orice e mai verosimil decît ceea ce pretindeţi dumneavoastră.

— Recunosc, într-adevăr, nu prea mă ajută circumstanţele. Dar vă dau în mod solemn cuvîntul meu de onoare că nu m-am îndepărtat nici cu o literă de la adevăr. Era o situaţie fără ieşire. Ar fi trebuit pur şi simplu să mă ridic şi să plec. Un destin categoric mă ţintuia însă locului. Oare ce nume să dau amintirii pe care o să v-o port ?

— Eliza, răspunse şi se depărtă către fereastră. Tăceam încurcat, privind interiorul şi descoperind în fiecare moment noi cunoştinţe. Arabescurile covorului vechi. În spatele meu se afla sufrageria. Dincolo de uşa din faţa mea trebuia să se deschidă un scurt coridor din care să se despartă două camere de dormit.

M-am răsucit nervos pe scaunul meu. Nu cumva eram pe cale să-mi pierd minţile ? Tăcerea se prelungea. Tînăra dovedea un calm îngeresc. Prezenţa şi tăcerea ei erau extrem de plăcute. Să nu fi fost blestemata de încurcătură care mă făcea ridicol şi care dintr-o clipă în alta avea să mă alunge pentru totdeauna !

M-am ridicat. N-avea rost să aştept să fiu dat afară.

— Scuzaţi-mă, am spus. Totul e de neînţeles. Un singur lucru pot să vă afirm cu certitudine: vă iubesc. E nemaipomenit să auziţi o asemenea declaraţie din partea unui om care susţine că nu vă cunoaşte, dar iminenţa despărţirii noastre mă grăbeşte s-o fac.

Eliza se apropie, oprindu-se în faţa mea.

— Cine poate şti ce e sub fruntea dumitale? Poate crezi în ceea ce spui. Poate că nu eşti nebun.

— Poate, am adăugat, ar trebui să trecem peste absurdul care ne încercuieşte. Să considerăm că a fost pronia îndrăgostiţilor.

— Cum să te cred? Rosteşti cuvinte prea mari ca să fie sincere.

Se ridică în faţa mea, severă, matură, curioasă totuşi, dar nu la modul frivol, ci purtînd lirismul întrebărilor pe care ţi le pui ţie însuţi. Simţii că roşesc.

— Ştiu, am spus, fac o greşeală capitală, dramatică plecînd. Îmi dau totuşi seama că asta doriţi.

— Da, spuse ea liniştit. N-are nici un rost să schimbăm la infinit presupuneri în legătură cu ceea ce nici nu ştim dacă s-a întîmplat sau nu. Să cauţi explicaţii inexplicabilului e lipsit de sens. Să luăm latura amuzantă a lucrurilor. Eu una nu mă supăr. Urmează-mi exemplul.

Deschise uşa în faţa mea. M-am pregătit să ies. Am mai îmbrăţişat o dată cu privirea încăperea pe care o părăseam. Totul îmi era bine cunoscut. De pe un perete mi-a atras totuşi atenţia o fotografie. Reprezenta un bărbat robust, plin de viaţă, cu neaşteptate priviri îngrijorate. Fotografia îl surprinsese în plin soare, purtînd ...o pălărie de pai.

— Fratele meu, răspunse Eliza întrebării pe care mi-o ghicise din priviri.

— Îl cunosc, am spus maşinal. Dar asta nu vă interesează, desigur.

— Numai dacă puteţi adăuga fapte pozitive. De altfel, v-aţi putea vedea. Diseară se întoarce din Capitală. Ar fi amuzant să vă întîlniţi.

Am simţit că forţa nota, punînd ironie acolo unde nu se simţea tentată s-o facă. Am înţeles că se apăra. Ieşii hotărît.

— Îmi pare rău, am spus în pragul casei, mai rău decît aţi putea crede. Dacă v-aş fi cunoscut la cea mai banală serată, pe o plajă, la un spectacol, totul ar fi fost normal. Aşa...

Tăcu. Forța implacabilă a manierelor universal acceptate mă obliga să mă retrag. De altfel, trebuia să-mi continui drumul. Am salutat adînc și am suit la volan. Am pornit brusc. Cînd am privit înapoi, casa Elizei nu se mai putea deosebi de celelalte.

A fost o zi pierdută. Însărcinările mi le-am îndeplinit cu stîngăcie. Termenii de specialitate îi auzeam parcă pentru prima oară. Am și întîrziat mai mult decît crezusem.

Apoi am gonit înapoi spre București. Nu făceam decît să caut, în labirintul fără ieșire al afacerii, o cheie ce refuza să mi se arate. Îmi blestemam imprudența cu care irosisem unicul prilej de a cunoaște originalul viziunii de care beneficiasem. Eram furios pe întîmplare. Blestemam absurdul și-mi făceam de două parale creierul în stare de asemenea gafe.

La o tîrzie oră de noapte eram din nou sub copertina unde îmi luasem în dimineața aceea micul dejun. Domnea o agitație neobișnuită. Am coborît să iau ceva. Eram istovit.

Abia am pătruns în lumina excesivă, dublată de muzica asurzitoare, că o duzină de oameni s-au repezit la mine vorbind toți odată, suprapunîndu-se, întrerupîndu-se.

— Pălăria...

— Vă rugăm...

— Poate dumneavoastră...

Înainte de a putea înțelege ceva, un roșcovan furios îmi smulse canotiera din cap. Consternarea și strigătele de indignare nu-mi fură luate în seamă. Roșcovanul dispăru, cu un aer ofensat, urmat de ceilalți. Se agitară în jurul unei mese mai îndepărtate. Mă îndreptai într-acolo, scos din fire, împiedicîndu-mă de scaune și consumatori. Zîmbetele erau ironice, muzica grotescă.

La masă nu mai găsii pe nimeni. Grupul nebunilor făcea semne unei mașini care se îndepărta.

Un glas mă chemă prin vacarmul înconjurător. Mă întorsei cu violență. Roșcovanul își ștergea fruntea cu o batistă mare, cenușie și-mi întindea pălăria cu o satisfacție obosită.

— Ce-nseamnă toate acestea ? m-am bîlbîit de furie.

Roșcovanul mă apăsă pe ambii umeri, făcîndu-mă să mă așez pe un scaun, și, așezîndu-se la rîndul său, se bătu cu palmele pe genunchi :

— A dracului încurcătură ! Rîse, cu slabe puteri, transpirînd din belșug. Toată ziua am alergat după pălăria aia. Cîtă lume trece zilnic prin localul nostru... Genială idee ai

avut să mai treci o dată pe aici! Criminalul... se întoarce la locul crimei!...

Tresăltă de rîs, ca sub un duş gîdilos.

— Nu înţeleg, am spus, întorcîndu-mi pălăria pe toate feţele. Nu-i pălăria mea?

— Ba da, sughiţă el. Cealaltă nu era! Şi rîzi, şi rîzi.

Mi-a trebuit o răbdare de fier ca să aflu că în dimineaţa zilei respective, tot aici, sub copertina de beton, schimbasem cu cineva pălăria. Două pălării de pai nu erau greu de confundat în anul acela.

— Ei şi? Ce importanţă are?

— Are, rîse atotştiutor roşcovanul, are pentru că pălăria cealaltă era de un tip special!

N-are rost să mai reproduc lunga convorbire prin care am aflat cheia complicatelor întîmplări ale zilei. Pe scurt, purtasem vreme de douăsprezece ore o pălărie cu... memorie artificială. Unicatul experimental aparţinea unui inventator încă necunoscut: fratele ei... Pălăria îşi executase conştiincios programul. Îmi oferise imaginea minunatei Eliza, mă condusese pînă la ea. Restul ar fi trebuit să fac singur.

M-am ridicat brusc de la masă. Aşadar, totul fusese o iluzie, un furt de memorie! Eliza rămăsese totuşi în mine. Acum ştiam totul. Aveam s-o găsesc, să-i cer iertare pentru apariţia mea insolită, s-o rog să mă primească printre prietenii săi. Şi, poate, mai tîrziu...

Aveam să-l cunosc pe omul din fotografie. O iubea mult, mă putusem convinge. Am plecat grăbit. Am gonit tot restul nopţii către oraşul Elizei.

Cînd am ajuns se lumina de ziuă. Am început să colind cartierele, în căutarea vilei cu iederă. Mereu mi se părea că altul e drumul spre ea. Eram sigur că mi-l voi aminti, că voi reface pas cu pas experienţa zilei trecute şi voi ajunge în faţa porţii dorite.

Mă înşelasem însă. În ajun nu eu condusesem maşina prin labirintul întinsului oraş, nu eu îmi alesesem drumul. Mă lăsasem condus de o memorie străină. Nu mai ştiam să ajung la Eliza.

Ore în şir am colindat oraşul, mai întîi la întîmplare, apoi încercînd să fiu metodic.

Inutil, nu am reuşit să refac drumul parcurs. Părea că totul, ziua de ieri, Eliza însăşi căzuseră într-o zonă neagră, moartă, a inexistenţei. A trebuit să-mi pun şi să-mi repet întrebarea dacă e ceva adevărat în toată istoria asta.

Mă mai întreb şi astăzi după atîta vreme, deoarece nu am mai putut-o revedea pe frumoasa cu ochii de culoarea ceaiului indian. M-am interesat de cercetările privitoare la mecanismul memoriei, la imitarea lui. Nicăieri n-am dat de fratele Elizei. Probabil că invenţia lui este încă departe de a fi desăvîrşită...

Ciudata mea aventură n-a avut alt efect decît acela că mi-a consacrat singurătatea. Nu mă pot uita la o femeie fără să-mi amintesc, cu un belşug de amănunte inutile, în parte adăugite, probabil, ulterior, figura singurei fiinţe de care mi-aş fi legat viaţa.

Ca o slabă compensaţie, prietenii mei par să-şi fi schimbat părerea după care aş fi prototipul lipsei de romantism. Nu e meritul meu, ci al frumoasei apariţii care mi-a traversat existenţa. Şi, să nu uit, al pălăriei de pai.

mic eseu pentru 1966

MIRCEA OPRIȚA

Cu cîtva timp în urmă un comentator al genului științifico-fantastic[1] scria : „Corul din *Antigona* și-a însuflețit auditorii proslăvind omul uriaș care a înhămat vîntul și a îmblînzit fiarele și a scos leacuri din ierburi, învingînd boala. Este nevoie ca omenirea să audă glasul unui nou cor care să-i vorbească despre omul care a îmblînzit fiara minusculă, dar infinit mai periculoasă, a nucleului atomic, despre omul care nu mai e silit să scoată din ierburi leacul bolii, ci creează el însuși medicamentele pe care natura nu le-a cunoscut niciodată, despre omul care plăsmuiește corpuri cerești și care pune sub jug forțele gravitației pentru a umaniza Universul. Toate acestea nu merită oare să fie cîntate la nivelul unui Sofocle ? Fiorul tuturor acestor senzații noi nu merită să fie redat la nivelul unui Tolstoi sau Goethe ?" O intenție răuvoitoare poate duce la interpretarea ideii ca deplasată, așa cum a fost răstălmăcită și întîmplătoarea apropiere a genului de numele lui Eminescu și Creangă[2]. E de preferat totuși să vedem aici invitația la o literatură de anticipație majoră. O asemenea literatură e posibilă azi și necesară. Prejudecățile îi vor stînjeni, desigur, în continuare dezvoltarea pînă cînd absurditatea lor va fi dovedită pentru oricine. Indiferent dacă acest moment este aproape sau va mai întîrzia, tînărul gen nu poate fi împiedicat să-și ocupe locul firesc în cadrul literaturii contemporane.

Care ar fi acest loc ? În orice caz nu unul în afara literaturii și nici măcar în marginea ei, chiar dacă într-o asemenea zonă periferică s-a născut genul discutat. Trebuie să admitem însă o evoluție, care în cazul lui are aspectul unei mișcări centripete. Anticipația își cere astăzi drepturile ei de literatură, și nu de literatură hibridă, privită cu rezervele și uneori chiar cu ostilitatea de care are parte intrusul, ci,

---

[1] I. Toth, Colecția „Povestiri științifico-fantastice" nr. 86, p. 30—31.
[2] Cf. „Gazeta literară" nr. 44/1964, p. 2.

pur şi simplu, de *literatură*. Într-un fel, ea reprezintă pentru literatura cu tradiţii un mai avantajos teren de experienţă, aducînd o tehnică nouă, mai ales unghiuri şi perspective interesante. Astăzi anticipaţia este tot atît de necesară ca într-o altă epocă orientarea spre trecut. Aşa cum trecutul a oferit teme specifice, obligînd şi la alte modalităţi de expresie, viitorul aduce, de asemenea, teme şi perspective noi. Indiferent dacă se va produce sau nu o fuziune între genul ştiinţifico-fantastic şi ceea ce numim în mod obişnuit literatură, anticipaţia va îmbogăţi, va completa, iar într-o măsură va înnoi literatura tradiţională, fiind, la rîndul său, influenţată pozitiv. Literatura nu poate neglija o constatare la care obligă viaţa, şi anume că epoca modernă presupune o penetraţie din ce în ce mai pronunţată a factorului ştiinţific în configuraţia spirituală a omului, pentru că altfel ar risca să nu mai surprindă deosebirile, uneori foarte fine, de nuanţă care apar în psihologia eroului său. Literatura ştiinţifico-fantastică creează şi întreţine acel climat util, caracterizat printr-o atmosferă de maximă transparenţă, permiţînd să se întrezărească imaginea omului de mîine. Insinuez prin aceasta că anticipaţia ar fi superioară literaturii cu subiect căutat în prezent? Nicidecum. Dar nici nu este inferioară acesteia, ci, pur şi simplu, *altfel*. Cînd e bine scris, un roman de *science-fiction* poate sta alături de altul, tot realizat, însă nefăcînd parte din gen, după cum orice proză de actualitate realizată artistic mediocru este depăşită de o valoroasă proză de anticipaţie. Primejdia de a trata neştiinţific, de a mistifica sau de a idealiza, pricinuită în primul caz de imposibilitatea imaginării în amănunte a unui subiect atît de pretenţios, de greu palpabil cum e viitorul, se manifestă şi în literatura propriu-zisă, cauzată fiind de lipsa talentului, a obiectivităţii, a sincerităţii etc. Iar o cercetare atentă poate descoperi că aceleaşi idei despre lume şi viaţă se pot contura fie într-un roman cu subiect din actualitate, fie într-unul ştiinţifico-fantastic. Aşezarea genului în inferioritate faţă de literatura propriu-zisă s-ar fi putut susţine numai pe decalajul calitativ, pe inferioritatea reală a unor lucrări. Dar generalizarea forţată şi includerea arbitrară a anticipaţiei în sferele joase ale preocupărilor intelectuale nu este permisă. Criteriul „subiectului din prezent" nu poate impune superioritatea absolută şi inviolabilă a literaturii propriu-zise asupra literaturii de anticipaţie, după cum greşit ar fi să se creadă că aceasta din urmă se adresează mai mult viitorului şi mai puţin prezentului decît

prima, văzîndu-se *aici* o deosebire fundamentală. O proză realizată, chiar dacă urmează convențiile genului discutat, înlocuind de fapt alte convenții, încearcă să rezolve tot problemele prezentului — mai bine zis acele probleme situate la granița încă vagă dintre prezent și viitor —, adresîndu-se în primul rînd omului contemporan și *numai prin mesaj* generațiilor următoare, deși aparent eroii genului le aparțin. Eliminînd unele trăsături negative ale omului de azi, scriitorul poate crea pentru omul de mîine o imagine care, la urma urmei, să se dovedească apropiată de adevăr, dar experiența prezintă riscuri și nu va reuși întotdeauna. Observația, ca instrument de lucru al scriitorului de anticipație, este insuficientă, iar fantezia se cere verificată de timp. În acest caz interesează nu atît eventuala fericită suprapunere a imaginii anticipate peste cea pe care viitorul o va impune, ci faptul că, pornind de la realitate, scriitorul a creat portretul omului de mîine *așa cum credem noi că va fi*, deci astfel încît să recunoaștem în el ce avem noi din punct de vedere etic, intelectual, psihologic mai bun. Pe o cale ocolită, anticipația adresează contemporanilor îndemnul la perfecționare, pentru a se ajunge astfel, conștient și chiar mai repede, la ceea ce va înfățișa tabloul sufletesc real al omului de mîine. Un asemenea îndemn poate fi descifrat și în mesajul literaturii propriu-zise.

Apropierea genului de literatura cu tradiții prezintă importanță și sub un alt aspect. De la acest mai strîns contact cu literatura mare a poporului anticipația are de cîștigat în special investirea cu trăsături naționale. Nu consider de loc deplasat să se vorbească despre un caracter specific național și în cazul genului științifico-fantastic, deși aria lui de manifestare este astăzi mondială, deși se utilizează pretutindeni aproximativ aceleași teme și motive. Ce diferențiază însă proza lui Wells de cea a lui Jules Verne? Prin ce se apropie povestirile lui Anatol Dneprov de ale lui I. Rosohovatski și prin ce se deosebesc de romanele polonezului Stanislaw Lem? Trecînd peste particularitățile de stil și concepție caracteristice fiecărui autor, pot fi urmărite în profunzime elemente în care să se recunoască *expresia sufletului unui popor*. Este de fapt ceea ce înțelegea G. Ibrăileanu cînd spunea despre poezie că „e națională adesea numai întru atîta întrucît sufletul unui individ poartă pecetea sufletului poporului din care face parte“, precizînd că „acest element

subiectiv național apare și în proză, chiar și în cea mai obiectivă"[1]. Însă, dacă la proza cu subiect din actualitate lucrul acesta este evident, pentru că există numeroase legături cu realitatea imediată și istorică a unei țări, mai greu se vor descifra trăsăturile specific naționale în proza de anticipație, unde atît spațiul, cît și timpul suferă presiuni, comprimări convenționale. Nu înseamnă totuși că nu există, că nu trebuie să existe acea „pecete a sufletului poporului" și în personalitatea celui care scrie astfel de literatură. În caz contrar, talentul, indiferent de premisele lui, este condamnat la o sterilitate rapidă și definitivă.

Cred că astăzi, cînd România socialistă se impune prin realizările ei în toate domeniile, inclusiv prin arta și literatura ei, cînd de la cea mai înaltă tribună a țării se proclamă *datoria de a făuri noi opere, care să rămînă în patrimoniul culturii naționale și universale*, literatura noastră de anticipație, ca parte constitutivă a literaturii moderne, trebuie să încerce o afirmare categorică, obținîndu-și definitiv recunoașterea și prețuirea. Etapa nouă în care intră genul să fie o etapă de îndrăznețe realizări, care să rivalizeze cu cele ale literaturilor științifico-fantastice mai vechi. Dar afirmarea pe plan internațional a literaturii noastre de anticipație, participarea ei la actul de stabilire a profilului universal al genului vor fi posibile numai în cazul în care creațiile vor purta amprenta autentică a sufletului românesc. În structura lor intimă, prozele să cristalizeze, asemenea marii literaturi, spiritul poporului și năzuințele lui. Iar spiritul acesta nu poate fi născocit, nu poate fi creat artificial, decît numai ca un bastard inacceptabil, cu oricîtă fantezie ar lucra cineva. Mai mult : acțiunea ar semăna cu reinventarea electricității într-un secol în care fenomenul respectiv a devenit un bun general. Spiritul acesta *există*, avîndu-și începutul în timpuri ce țin de îndepărtata istorie, și urcă, rafinîndu-se prin balade și cronicari, prin Eminescu și Creangă, prin edificiul arghezian și realismul dur al lui Rebreanu, prin romanele sadoveniene. Iar dacă astăzi facem, necesar, și literatură de anticipație, trădînd (poate numai în aparență) subiectele oferite de realitatea imediată, s-o facem — trebuie găsită o cale ! — astfel încît în spatele ei să se presimtă nu vidul, ci experiența

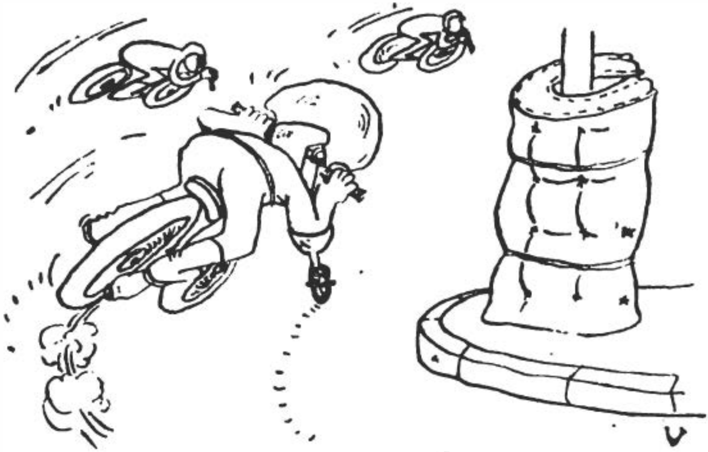
[1] G. Ibrăileanu : „Caracterul specific național", în **Pagini alese**, E.S.P.L.A. 1957, p. 66.

veacurilor de cultură orală şi scrisă a poporului nostru, astfel încît să transpară prin ea tragicul luminos al „Mioriţei", să se prefigureze trăsăturile unui popor care, în condiţii vitrege, şi-a păstrat individualitatea specifică, vitalitatea şi echilibrul spiritual. Să se recunoască în îndrăzneala anticipaţiei noastre entuziasmul momentelor de redescoperire naţională, energiile regenerate în acest popor de conştiinţa adevăratei şi deplinei libertăţi. Munca noastră s-o reproducă pe a lui, eroii noştri să aibă complexitatea celor care îl constituie. Anticipînd ceva din viitorul planetei şi al fiinţei umane, să ne gîndim la seriozitatea şi la precizia cu care conducătorii comunişti anticipează realitatea zilei de mîine a poporului român. În ce scriem nu mai este loc pentru facil şi superficial. La stele, sună un aforism, nu se ajunge pe drumurile joase.

În atenţia colaboratorilor:

Materialele adresate redacţiei noastre trebuie să fie dactilografiate la două rînduri, pe o singură parte a filei, în cîte două exemplare. Fiecare lucrare trebuie să fie însoţită de un scurt rezumat.

Autorii ale căror materiale sînt acceptate vor fi înştiinţaţi în scris la adresa indicată, lucrările urmînd să apară potrivit necesităţilor redacţionale. Manuscrisele nepublicate nu sînt înapoiate.

...inpo[illegible]

anecdote

Cum, singur, cunoscutul gînditor francez Mably nu manifestase în nici un fel dorința să intre în Academie, prietenii căutau pe toate căile să-l determine să-și depună candidatura. De fiecare dată el se eschiva de la propunerile ce i se făceau, pretextînd că „intrat în Academie, voi fi întrebat cum am nimerit acolo. Iar cîtă vreme încă nu sînt academician, voi fi întrebat de ce n-am reușit pînă acum să capăt acest titlu. Vă dați seama cît mă pot măguli aceste întrebări !“

★

Se spune că lui Michelangelo nu-i plăcea de loc moda pe care o adoptaseră criticii de artă din vremea sa : o adîncă admirație pentru sculptura antică și în același timp un dispreț supărător pentru orice operă contemporană. Iată de ce o dată el se hotărî să dea o lecție acestor „cunoscători de artă“. Făcu în așa fel ca într-una din zile, pe cînd era trasat fundamentul unei case, muncitorii care lucrau acolo să găsească în pămînt o statuie cu o singură mînă.

Descoperirea, bineînțeles, a atras imediat atenția amatorilor de antichități, suscitînd acestora cele mai admirative exclamații :

— E divină ! Cîtă armonie ! Cîtă grație ! se auzea din toate părțile.

— Priviţi, spuneau unii. O mînă s-a sfărîmat cu totul, pesemne că această sculptură datează dintr-o perioadă foarte îndepărtată a antichităţii.

— Artiştii noştri n-ar fi niciodată în stare să creeze asemenea capodopere, a adăugat un altul. Îmi imaginez cum arăta statuia cînd avea şi cealaltă mînă şi mă simt cuprins de încîntare !

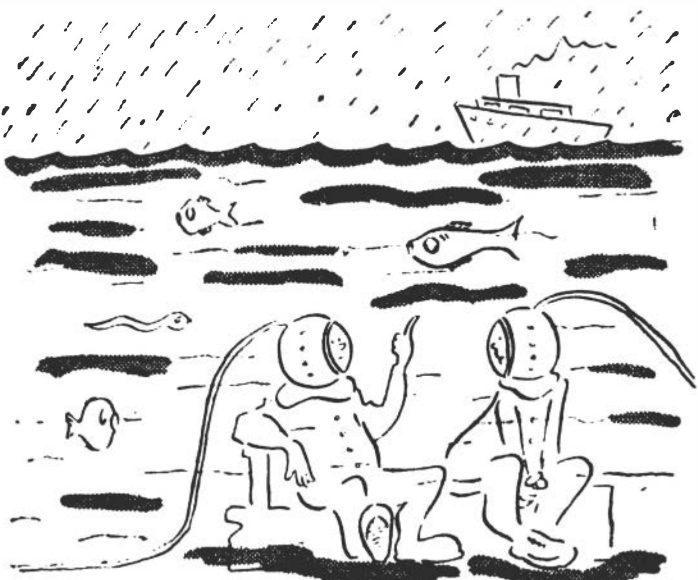
— Aveţi dreptate, interveni atunci Michelangelo, care se afla de faţă. Fără îndoială, cu amîndouă mîinile statuia trebuie să fi fost încîntătoare. Şi spunînd aceasta, el puse lîngă statuie mîna care lipsea şi povesti cum, doar în cîteva zile, a creat cu propriile-i mîini „antica" sculptură.

— Eşti un mincinos, i-au spus atunci „cunoscătorii". Dacă tu ai făcut-o, de ce ai mai îngropat-o în pămînt ?

— Pentru că am constatat că tot ce se scoate din pămînt se bucură de cele mai entuziaste aprecieri. Şi... văd că nu m-am înşelat .

★

Doi copii, între ei.
Primul : **Am auzit că i-a venit Lunii sfîrşitul.**
Al doilea : **De unde ştii ?**
Primul : **S-a transmis la radio că Luna intră în ultimul ei pătrar.**

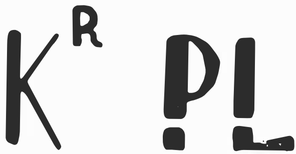
— N-are nici un sens să ieşim încă. Afară plouă !

de C. TABACU

În lumea mijloacelor de transport

fantezie rebusistă de GH. BRAŞOVEANU

HIPICĂ
(Triverb : 6, 2, 3)

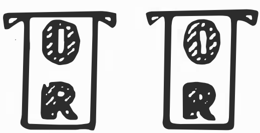
FEROVIARĂ
(Criptografie : 2, 2, 5, 5, 4, 2, 6)

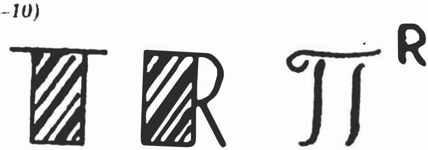
ÎN PORT
(Criptografie : 2, 5, 6, 10, 10, 2, 2)

DE LA O.N.T.
(Monoverb : 5—7)

PE ŞENILE
(Monoverb : 6—10)

VEHICUL... ASTRAL
(Biverb : 5, 4)

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPŞF, au reuşit, cu multă dăruire,
muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodylu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

PREȚUL 1 LEU

•• IUNIE 1966

41007